

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขง ครั้งนี้เป็นงานวิจัยใช้เทคนิควิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การศึกษาภาคสนาม (Field Observation) การสังเกต (Observation) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบสอบถามถูกใช้เพื่อถามความต้องการและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เพื่อหาข้อสรุปให้ได้ภาพรวมทั้งหมดของการพัฒนาระบบสารสนเทศที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วมในพื้นที่ทำการวิจัย โดยทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอน เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. ข้อมูลและ แหล่งข้อมูล
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้มุ่งศึกษา การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ และถูกต้องได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลดังนี้

1. กลุ่มผู้มีความรู้หรือผู้ที่ให้ข้อมูลหลักในพื้นที่ เก็บข้อมูลจากประชากร โดยใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่เกี่ยวข้องกับโอกาสทางสถิติ ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง ในอำเภอเชียงของจำนวนทั้งสิ้น 50 คนดังนี้

นายอำเภอเชียงของ	จำนวน 1 คน
ปลัดอำเภอเชียงของ	จำนวน 1 คน
นายกเทศมนตรีตำบล	จำนวน 8 คน
กำนัน	จำนวน 7 คน
ผู้ใหญ่บ้าน	จำนวน 14 คน
ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน	จำนวน 7 คน
พระภิกษุ	จำนวน 2 รูป
กลุ่มอนุรักษ์อำเภอเชียงของ	จำนวน 10 คน

2. กลุ่มผู้ปฏิบัติการ คือ กลุ่มบุคคลที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวและทำงานวิจัยของชุมชน อันได้แก่ ผู้ประกอบการบริษัททัวร์ โรงแรม ร้านอาหาร ร้านขายสินค้า ใน อำเภอเชียงของ จำนวนทั้งสิ้น 103 คน

3. กลุ่มบุคคลทั่วไป คือ กลุ่มบุคคลที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและ ต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวใน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ในช่วงระยะเวลาที่ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลการวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 150 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญโดยให้นักท่องเที่ยวกรอกแบบสอบถามภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษสอบถามรูปแบบสารสนเทศที่ต้องการใช้ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ความคิดเห็น ตลอดจนขอแนะนำต่อการพัฒนาระบบสารสนเทศทางวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม ได้ดี ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวมากที่สุด

ข้อมูลและ แหล่งข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม ด้วยตนเอง การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) สันทนากลุ่ม (Focus Group) แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง และแบบที่ไม่มีโครงสร้าง (Structured and Unstructured Interview) ประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) และการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีรายละเอียดการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้คืออำเภอ

1.1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้รู้ได้แก่ ครูภูมิปัญญา เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ใน 7 ตำบล ของ อำเภอเชียงของ โดยข้อมูลได้แก่ บริบททางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ของชุมชน และความต้องการใช้สารสนเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1.2 ข้อมูลจากแบบสอบถามนักท่องเที่ยว ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จำนวน 150 คนซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับ ความเข้าใจในบริบทของทรัพยากรท่องเที่ยวทัศนคติและความคิดเห็นที่มีต่อการท่องเที่ยวโดย การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และความต้องการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อช่วยสนับสนุนในการท่องเที่ยว

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากการศึกษาทางหนังสือ เอกสาร งานวรรณกรรม ผลงานการวิจัย วารสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม งานวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว เชียงวัฒนธรรม เช่น เอกสารประกอบที่เกี่ยวข้องจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดเชียงราย ที่ว่าการอำเภอเชียงของและผู้อำนวยการการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย นายอำเภอเชียงของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มรักษ์เชียงของ รวมทั้งข้อมูลจากระบบออนไลน์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) โดยใช้คำถามแบบปลายเปิด สัมภาษณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านด้านวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ การละเล่น การแสดง การแต่งกายอาหาร

1.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interview) ผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถามข้อมูลในรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้ ความเป็นมาชุมชน สภาพปัจจุบัน วิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณีพิธีกรรม แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ปัจจัยการดำเนินการ การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องกระบวนการจัดการความสำเร็จ และการประเมินผล สารสนเทศการท่องเที่ยว

1.2 แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structural Interview) ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเพื่อสัมภาษณ์เจาะลึกประเด็นความเป็นมาและวิถีชีวิตของชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม ทรัพยากร ฯลฯ ของชุมชน

2. แบบสังเกตการณ์

2.1 แบบสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยได้เดินทางเข้าไปในชุมชนลุ่มน้ำโขง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เพื่อสังเกตกิจกรรมและวิถีชีวิต ในฐานะนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2.2 แบบสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ผู้วิจัยสังเกตกิจกรรมทั่วไปของชุมชน เช่น สภาพความเป็นอยู่ของประชาชน สถานที่แหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

3. แบบสอบถาม แบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยวัดระดับความพึงพอใจต่อบริการด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน อำเภอเชียงของในปัจจุบันแบ่งเป็น 3 หัวข้อตามลำดับดังนี้ การเข้าถึง (Accessibility) สถานที่ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว สิ่งดึงดูดใจและจุดที่น่าสนใจของอำเภอเชียงของ (Attraction) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ความพร้อมของสาธารณูปโภคในแหล่งท่องเที่ยว แบ่งกลุ่มตามน้ำหนักคะแนน 5 ระดับโดยมีความหมายดังนี้คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม
 ตอนที่ 2 ข้อมูล ลักษณะของการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนลุ่มน้ำโขง
 ตอนที่ 3 ศักยภาพของระบบสารสนเทศ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขง

การตรวจสอบเครื่องมือครั้งนี้ ผู้วิจัยจัดทำแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจาก งานวิจัย เอกสารที่เกี่ยวข้อง และศึกษาข้อมูลจาก บริบทพื้นที่
2. กำหนดคำถามที่ต้องการทราบจากวัตถุประสงค์ของการวิจัย
3. จัดทำแบบสอบถามเป็น 2 ภาษา คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ
4. ให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านตรวจสอบหาค่าความเที่ยงตรง IOC (Index of Congruency) ของแบบสอบถาม เพื่อหาประสิทธิภาพ

5. แบบสอบถามฉบับนี้มีเกณฑ์การให้คะแนนเป็น แบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert Scale) (บุทร โกยวรรณ, 2545) โดยกำหนดระดับค่าต่าง ๆ ดังนี้

คะแนนระดับ 5 ตรงกับลำดับความสำคัญของความต้องการและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวมากที่สุด

คะแนนระดับ 4 ตรงกับลำดับความสำคัญของความต้องการและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวมาก

คะแนนระดับ 3 ตรงกับลำดับความสำคัญของความต้องการและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวปานกลาง

คะแนนระดับ 2 ตรงกับลำดับความสำคัญของความต้องการและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวน้อย

คะแนนระดับ 1 ตรงกับลำดับความสำคัญของความต้องการและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวน้อยที่สุด

การอ่านค่า

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50-5.00 หมายถึงมีระดับความต้องการและความคิดเห็นมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50-4.49 หมายถึง มีระดับความต้องการและความคิดเห็นมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50-3.49 หมายถึงมีระดับความต้องการและความคิดเห็นปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50-2.49 หมายถึง มีระดับความต้องการและความคิดเห็นน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.49 หมายถึง มีความต้องการและความคิดเห็นน้อยที่สุด

ผู้วิจัยได้แบ่งช่วงคะแนนมากที่สุดกับน้อยที่สุด โดยมีระยะห่างที่ 0.50 และ 0.49 ซึ่งไม่เท่ากับช่วงอื่นซึ่งห่างกัน 0.99 เพราะช่วงแรกและช่วงสุดท้ายอยู่ต้นและปลายมาตราวัดที่ระบุความหมายของค่าน้ำหนักต่ำสุดและสูงสุด

ตอนที่ 4 คำถามแบบปลายเปิด (Open-ended question) ผู้วิจัยได้รวบรวมสิ่งที่นักท่องเที่ยวชาวไทยและ ต่างชาติประทับใจที่สุด ข้อเสนอแนะให้มีการปรับปรุงเพื่อส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมา อำเภอเชียงของ มากขึ้น รวมทั้งความคิดเห็น ข้อวิจารณ์ต่าง ๆ สรุปเป็นหมวดหมู่และนำไปรวมกับ ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ได้จากการศึกษาด้วยเครื่องมือประเภทอื่น ๆ เพื่อประกอบการวิเคราะห์เนื้อหาให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้เวลาศึกษาและรวบรวมข้อมูล เป็นเวลา 12 เดือน ตั้งแต่เดือนกันยายน พุทธศักราช 2556 ถึง เดือน พฤษภาคม พุทธศักราช 2557 จึงได้ข้อมูลพร้อมสำหรับการเขียนงานวิจัยและ ข้อมูลที่ได้สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยถึง การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ได้เป็นอย่างดี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

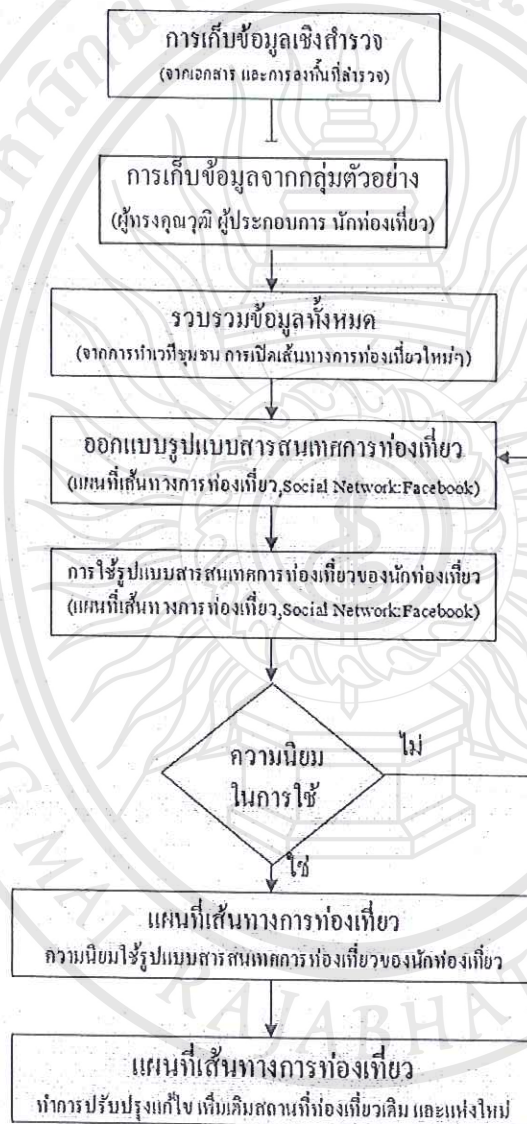
การเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมกับจัดกระทำข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ บันทึกภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว บันทึกด้วยเสียง และการบันทึกลงสมุดเพื่อแยกตามความมุ่งหมายของการวิจัยไว้ให้ชัดเจน

2. แจกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ ด้วยการจับประเด็นที่สำคัญ แยกประเด็นที่เหมือนกันและแตกต่างกันไว้อย่างเป็นระบบเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3. ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยและ ต่างประเทศ ต่อความพอใจที่ต้องการสารสนเทศใช้สนับสนุนในการวางแผนการท่องเที่ยวด้วยการจับประเด็นที่สำคัญ แยกประเด็นที่เหมือนกันและแตกต่างกันไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การพัฒนาและเลือกใช้รูปแบบสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว โดยข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมจากการศึกษาจากเอกสาร ข้อมูลภาคสนาม นำมาจัดทำระบบสารสนเทศที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวมากที่สุด ตามขั้นตอนดังนี้

ภาพที่ 3.1 ขั้นตอนการพัฒนาและเลือกใช้รูปแบบสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว
จากแนวคิดของการสร้างตัวต้นแบบ

ที่มา : แนวคิดของ เจมส์ มาร์ติน (James Martin) 1992

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์ภาคสนาม (Field Observation) ทั้งแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ร่วมสังเกตโดยใช้เครื่องบันทึกภาพและเสียงในการเก็บข้อมูล โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเนื้อหาแบบพรรณนา (Content Analysis)

2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากกลุ่มตัวอย่างใช้คำถามที่เป็นแบบปลายเปิด โดยวิเคราะห์จากเนื้อหาและการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation Check) ไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ข้อมูลเชิงปริมาณ

การใช้แบบสอบถามความพอใจในการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และความคิดเห็นนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศต่อการรูปแบบสารสนเทศการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยชุมชนมีส่วนร่วมใน อำเภอเชียงของ เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวว่า มีความต้องการและความคิดเห็นในระดับต่าง ๆ และ เพื่อเสนอแนะแนวทางพัฒนาสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยนำเสนอผลการศึกษาเป็นค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์